

УДК 636.127:636.082

ЗАСТОСУВАННЯ СТАБІЛІЗУЮЧОГО ВІДБОРУ ДЛЯ ПОКРАЩЕННЯ ВІДТВОРНИХ ЯКОСТЕЙ КОНЕЙ ВЕРХОВИХ ПОРІД

Т.А.ВАСИЛЬЄВА – пошукувач, Миколаївська ДАА

Головним методом подальшого удосконалення ліній і порід тварин є спрямований відбір кращих генотипів та систематичний підбір в межах існуючих прийомів розведення. Тому вважається доцільним на відповідному етапі консолідації селекційних показників використовувати прийоми стабілізуючого відбору, який дозволяє розподілити популяцію на групи за рівнем адаптаційної здатності і, відповідно, пристосованості як міри оцінки стану популяції.

Широкомасштабні дослідження, виконані з питань застосування стабілізуючого відбору для підвищення репродуктивних якостей тварин, показали доцільність його використання в практичній селекції. Про це свідчать результати науково-дослідних робіт по скотарству (Хаджидавидов О.І., 1997), свинарству (Карапуз В.Д., Максимов П.Д., 1994), птахівництву (Сурженко М.В., 1998, Прокопенко Н.П., 1999). За мірними ознаками, згідно методики Животовського Л.О. (1984), можна вести розподіл тварин на класи M^- (мінус-варіант), M^0 (модальний) та M^+ (плюс-варіант). Важливим висновком виконаних робіт є встановлення зв'язку класів розподілу за мірними (типологічними) ознаками з подальшою продуктивністю тварин та їх відтворними якістьями. Цим створюються передумови для прогнозування продуктивності та плодючості тварин, виходячи з даних промірів, індексів будови тіла і живої маси тварин, про що переконливо свідчать дослідження Д.Т.Вінничука, Максимова П.Д. та Коваленко В.П. (1994).

В той же час слід відмітити, що у вітчизняному конярстві роботи у даному напрямку майже не виконувались, за винятком роботи Г.А.Коцюбенко (1998), в якій встановлено зв'язок класів розподілу коней української верхової породи з їх роботоздатністю і бальною оцінкою екстер'єру. На наш погляд, саме в конярстві прийоми стабілізуючого відбору можуть бути найбільш ефективними, зважаючи на значно нижчі, порівняно з іншими видами тварин відтворними якістьями, малоплідність та найдовший генераційний інтервал. Тому пошуки зв'язку типологічності ознак з наступною плодючістю тварин слід вважати однією з актуальних задач в конярстві.

Виходячи з цих передумов, нами вивчено вплив класів розподілу за лінійними і об'ємними промірами та індексом збитості на плодючість кобил української верхової породи. Проведено виміри висоти в холці, косої довжини тулуба (палкою) та обхвату грудей на вибірці з 75 голів. Результати досліджень наведені в таблиці 1.

Таблиця 1 – Відтворні якості кобил залежно від класів розподілу тварин за лінійними промірами

Класи розподілу	Проміри								
	висота в холці			коса довжина тулуба			обхват грудей		
	n	$\bar{X} \pm S_{\bar{X}}, \text{см}$	Плодючість, %	n	$\bar{X} \pm S_{\bar{X}}, \text{см}$	Плодючість, %	n	$\bar{X} \pm S_{\bar{X}}, \text{см}$	Плодючість, %
M ⁻	22	161,0±3,3	74,0	16	160,4±2,7	72,8	24	180,6±3,8	63,9
M ⁰	39	163,9±3,8	75,8	47	163,7±3,1	74,7	33	187,3±4,3*	79,7
M ⁺	14	168,8±4,2*	85,3	12	169,5±3,9*	92,0	18	194,9±4,7**	89,8

Примітка: * – P > 0,05, ** – P > 0,01, *** – P > 0,001

Встановлено, що для всіх вивчаємих ознак вірогідно найвищу плодючість мали особини класу M⁺. Вони значно переважали тварин класу M⁻ (за висотою в холці – на 15,3, косою довжиною тулуба – на 17,2, за обхватом грудей – на 15,8 %. Особини модальних класів займали проміжне положення за показниками плодючості і лише за обхватом грудей значно відрізнялись від інших класів.

Одержані результати свідчать про те, що значна частина племінних тварин є дещо дрібною, тобто недостатньо розвинутою для такого фізіологічного навантаження, як щорічне виношування, народження та виховання повноцінного потомства без шкоди для організму матері, що підтверджує висновки зарубіжних вчених (Kleiber M., 1932, Schmidt-Nielsen K., 1980). З іншого боку, виявлені значні резерви підвищення відтворних якостей коней шляхом відбору на збільшення лінійних та об'ємних промірів, тобто на укрупнення кобил.

З метою застосування інтегральної оцінки тварин нами також виділено модальні класи за індексом збитості конематок (табл. 2). Виявилось, що відмінності за плодючістю між класами цього варіанту розподілу вірогідно найбільші у виборці і становлять 6-11 %. При відборі на плем'я тварин класу M⁺ вихід ділових лошат може збільшитись до 88,4 %.

Виділення модальних класів пробіта за сумарною величиною трьох лінійних промірів підтверджує зроблені раніше висновки про необхідність відбору на плем'я тварин класу M⁺, тобто більш крупних, які переважають класи M⁻ та M⁰ за виходом молодняка на 25,5 та 10,7 % відповідно.

Таблиця 2 – Відтворні якості кобил залежно від класів розподілу тварин за комплексними показниками

Класи розподілу	Індекс збитості			Пробіт за сумою 3 промірів		
	n	%	Плодючість,%	n	$\bar{X} \pm S_{\bar{X}}$	Плодючість,%
M ⁻	21	110,8	62,9	19	4,10±0,08	68,8
M ⁰	37	113,8	77,8**	39	4,97±0,07	77,7*
M ⁺	17	117,4*	88,4**	17	6,42±0,11**	83,6**

Таким чином, встановлено, що застосування прийомів стабілізуючого відбору для покращення відтворних якостей верхових кономаток є досить ефективним. Для відтворення найкращими виявились крупніші тварини (класів M⁺ за всіма розглянутими показниками), що імовірно є більш розвиненими. Встановлені оптимальні параметри кобили племінного ядра: висота в холці 169 см, коса довжина тулуба 170 см, обхват грудей 195 см, індекс збитості близько 117 %. Вихід ділових лошат від такої матки слід очікувати на рівні 85-92 %.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Хаджидавидов О.І. Підвищення відгодівельних і м'ясних якостей бичків червоної степової породи у використанні параметрів інтенсивності росту. – Автореферат дисертації канд. с.-г. наук / Херсонський державний аграрний університет. – Херсон, 1998. – 17 с.
2. Карапуз В.Д. Интенсификация воспроизводства стада свиней. – Херсон, 1995. – 67 с.
3. Сурженко М.В. Удосконалення прийомів оцінки і добору птиці яєчних кросів. – Автореферат дисертації канд. с.-г. наук / Херсонський державний аграрний університет. – Херсон, 1999. – 19 с.
4. Прокопенко Н.П. Підвищення продуктивності птиці яєчних кросів шляхом удосконалення прийомів вирощування ремонтного молодняку. – Автореферат дисертації канд. с.-г. наук / Херсонський державний аграрний університет. – Херсон, 1999. – 17 с.
5. Животовский Л.А. Интеграция полигенных систем в популяциях: Проблемы анализа комплекса признаков. – М.: Наука, 1984. – 183 с.
6. Винничук Д.Т., Максимов П.Д., Коваленко В.П. Экстерьерный тип и продуктивность коров. – К.: Изд-во УААН, 1994. – 36 с.
7. Коцюбенко Г.А. Удосконалення прийомів підвищення роботоздатності та покращення екстер'єрно-конституційних показників коней української верхової породи – Автореф.дис. канд.с.-г.наук. – Херсон, 1998.
8. Kleiber M. Body size of horses and metabolism. – Hilgardia 6, 1932. – P. 315-353.
9. Schmidt-Nielsen K. Energy metabolism, body size and problems of scaling. – Fed. Proc., 29, 1980. – P. 1524-1532.